

УДК 338.48

З. Я. Шацька,
к. е. н., доц., доцент кафедри бізнес-економіки та туризму
Київського національного університету технологій та дизайну
ORCID ID: 0000-0003-1600-1481

В. І. Билініна,
магістрант кафедри бізнес-економіки та туризму
Київського національного університету технологій та дизайну
ORCID ID: 000-0001-6688-4003

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.10.87

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Z. Shatska,
*PhD in Economics, associate Professor of the Department Business Economics
and Tourism Kyiv National University Technologies and Design*
V. Bulinina,
*master of the Department Business Economics and Tourism
Kyiv National University Technologies and Design*

STRATEGIC AREAS OF MEDICAL TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE IN THE CONTEXT
OF THE USE OF THE RECREATIONAL POTENTIAL KARPATHS REGION

У статті визначено сутність медичного туризму та його складові. Під медичним туризмом мається на увазі особливий вид туризму, що виконує в різних поєднаннях лікувально-оздоровчі та реабілітаційні функції для задоволення потреб споживачів у відновленні здоров'я (фізичних і душевних сил) шляхом використання цілющих природних засобів та медичного персоналу, конкурентної ціни та зорієнтованим на оздоровчі, пізнавальні, розважальні, видовищні програми. Доведено, що на сьогоднішні медичний туризм створює близько 2% світового ВВП. Досліджено стан медичного туризму в Карпатському регіоні, зокрема: наявність запасів лікувальних мінеральних вод, грязей, озокериту, в сукупності зі сприятливими кліматичними умовами та екологічно чистим природним середовищем; широкий вибір санаторно-курортного лікування, яке конкурує зі світовими курортами; поєднання великої кількості природних ресурсів і культурно-історичної спадщини робить регіон привабливішим для туристичної діяльності; обсяг туристів, що обслуговувалися туроператорами та турагенствами, метою поїздки яких було оздоровлення або лікування в Україні у 2015 р. становив лише 1% з загальної чисельності туристів. У 2017 р. Карпатський регіон України відвідали лише 3% з загальної чисельності туристів, але більше порівняно з 2015 р. на 2%. В той час, коли на сьогоднішній день світовий показник оздоровлення та лікування шляхом медичного туризму становить 8%. На основі аналізу природних рекреаційних ресурсів, інфраструктурного забезпечення санаторно-курортного бізнесу та виділення регіональних особливостей функціонування лікувально-оздоровчих закладів визначено основні види і перспективні напрями розвитку медичного туризму в Карпатському регіоні України, а саме: розвиток реабілітаційних та спа-центрів; введення

класифікації або атестації санаторно-лікувальних закладів, медичних і спа-центрів, що пропонують оздоровчі тури в Карпатський регіон; розширення компетенцій туристичного оператора щодо провадження господарської діяльності з медичної практики шляхом залучення персоналу відповідної кваліфікації та створення в його структурі спеціального підрозділу з медичного туризму. Без цього туристичний оператор не може самостійно сформувати якісний туристичний продукт, який відповідатиме індивідуальним потребам споживача лікувального туризму.

The article defines the essence of medical tourism and its components. Medical tourism is a special type of tourism, if it performs healing and rehabilitation functions in late conjunctions and rehabilitation functions to satisfy the needs of consumers in the restoration of health (physical and mental forces) by digging up the healing means of the patient and the medical staff, the competitive price of the patient, and the health of the patient, and aimed at recreational, recognizable, entertaining, spectacular programs. It is proved that to date, medical tourism creates about 2% of world GDP. The state of medical tourism in the Carpathian region has been investigated, in particular: the availability of healing mineral waters, gases, ozokepit, in the aggregate with friendly climatic minds and an ecologically clean, clean environment; a wide variety of bathing and bathing treatments that compete with world-class resorts; the combination of a large number of suitable shops and cultural and icopoic heritage makes the region more attractive for tourist activities; the volume of tourists served by tour operators and travel agencies for the purpose of a trip which was rehabilitation or treatment in Ukraine in 2015 was only 1% of the total number of tourists. In 2017, the Carpathian region of Ukraine was visited by only 3% of the total number of tourists, but by 2% more than in 2015. At the moment, when today the world index of health and medical treatment through medical tourism is 8%.

On the basis of the analysis of the natural recreational resources, infrastructure support of the spa business and the selection of regional features of functioning defined the basic types and perspectives of the direction of development medical tourism in Carpathian region of Ukraine, namely: the development of rehabilitation and spa-centers; introduction of classification or certification of medical treatment and medical centers, which propose health tupas in the Carpathian region; expanding the competences of the tour operator for the management of medical practice by engaging staff with appropriate qualifications and creating a special unit for medical tourism in its structure. Without this, the tour operator cannot self-integrate a quality blunt product, which will respond to the individual needs of the consumer's medical bluntness.

Ключові слова: медичний туризм, природні рекреаційні ресурси, санаторно-курортна діяльність, лікувально-оздоровчі заклади, регіональні особливості, перспективні напрями.

Key words: medical tourism, natural recreational resources, sanatorium-resort activity, curatively health establishments, regional features, perspective directions.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Україна як країна, що розташована в центрі Європи на перехресті транспортних шляхів, має значний туристичний потенціал та має для поступального розвитку своєї рекреаційної сфери сприятливі природно-кліматичні умови, значний історико-культурний потенціал, необхідні людські та матеріальні ресурси. "Унікальні ландшафти, чудові краєвиди, мінеральні й термальні води, грязьові джерела створюють усі передумови для формування в Україні високорозвиненого, індустріального, розрахованого навіть на найбільш вибагливих та заможних людей туристичного комплексу" [5] та дають змогу розвивати медичний туризм. Визначення стратегічних напрямів розвитку туристично-рекреаційного потенціалу території є першочерговим завданням забезпечення сталого розвитку сфери туризму, в тому числі і медичного, так як є важливою передумовою планування туристичної галузі у національному і регіональному масштабах, оптимізації просторової та господарської організації територіальних туристично-оздоровлювальних комплексів [6].

Відповідно до класифікації видів туризму залежно від причин подорожей, рекомендованих Всесвітньою туристичною організацією, однією з основних класифікаційних груп є курортний туризм, що здійснюється з метою оздоровлення або лікування туристів. Медичний туризм — це осучаснена концепція, але не нова туристична практика. Розуміння медичного туризму часто ототожнюється з медичними подорожами, оскільки в нього входить відвідування різних країн з медичних міркувань. Важливою складовою такого туризму є санаторно-курортне лікування, яке базується наявності на відповідній території природних ресурсів, розвиненої оздоровчої інфраструктури, сучасного медичного обладнання, досвідченого медперсоналу тощо. На сьогодні перед гравцями сегменту приватних послуг в медичній сфері постає безліч найрізноманітніших задач, пов'язаних з законодавчими, організаційними, маркетинговими та іншими аспектами ведення бізнесу, вимагаючи швидкого і своєчасного вирішення [3; 6]. У багатьох регіонах України є всі передумови розвитку цього напрямку туризму, але самим перспективним напрямом є Карпатський регіон, де представлено широкий вибір санаторно-курортного лікування та який

Таблиця 1. Обсяг туристів, що обслуговувалися туроператорами та турагенствами, метою поїздки яких було оздоровлення або лікування в Україні за 2015–2017 рр.

Загальний розподіл туристів, що обслуговувалися туроператорами та турагенствами, метою поїздки яких було оздоровлення або лікування в Україні		Загальна кількість туристів, осіб	%
2015 р.	29865	2403987	1%
2016 р.	79412	2250107	4%
2017 р.	53661	1814827	3%

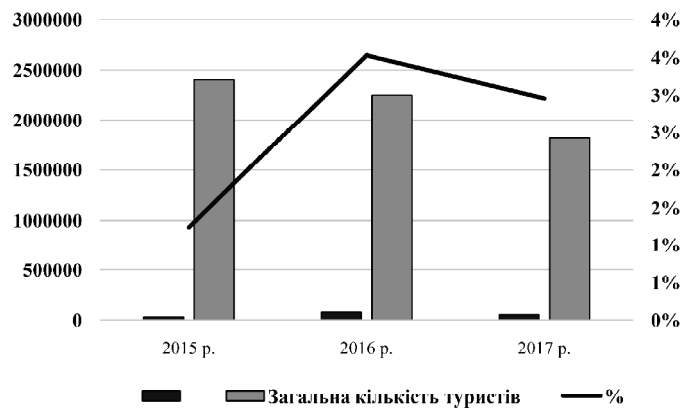

Рис. 1. Обсяг туристів, що обслуговувалися туроператорами та турагенствами, метою поїздки яких було оздоровлення або лікування в Україні за 2015–2017 рр.

Джерело: [1; 13].

конкурує зі світовими курортами завдяки лікувальному ефекту.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

На сьогодні не існує єдиного підходу до її визначення та вимірювання медичного туризму, але його важливість для розвитку туристичної галузі України почала визнаватись. Питання розвитку медичного туризму досліджували велика кількість іноземних та вітчизняних науковців і практиків. Так, зокрема, М.П. Кляп і Ф. Ф. Шандор вважають, що "медичний туризм (лікувально-оздоровчий туризм, оздоровчий туризм, лікувальний туризм, пологовий туризм) — це різновид туризму, головною метою якого є лікування чи перебування у медичних закладах за межами своєї країни" [12]. За оцінками експертів на сьогоднішній день медичний туризм становить близько 2% світового ВВП [11]. В Україні цей вид туризму ще не набув широкої популярності.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є аналіз стану медичного туризму в Карпатському регіоні та визначення пріоритетних напрямів його розвитку для подальшої розбудови курортно-оздоровчої інфраструктури західних регіонів України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Одним з головних критеріїв розвитку медичного туризму є наявність запасів лікувальних мінеральних вод, грязей, озокериту, в сукупності зі сприятливими кліматичними умовами та екологічно чистим природним середовищем. При цьому, "чим більші поклади лікувальних ресурсів з вищими лікувальними властивостями, то вищу цінність мають території" [10; 12] для здійснен-

ня медичного туризму. Окрім того, основною частиною медичного туризму є курортно-санаторне лікування, яке базується на наявності на зазначеній території природних ресурсів, розвиненої оздоровчої інфраструктури, інноваційного медичного обладнання, кваліфікованого медперсоналу [14]. Саме Карпатський регіон і є одним із таких регіонів, де представлено широкий вибір санаторно-курортного лікування та який конкурує зі світовими курортами завдяки різноманітним наявності різноманітних лікувальних ресурсів. "У цьому регіоні є багато лісів, гірських масивів, джерел з цінним та різноманітним за своїм хімічним складом і лікувальними властивостями мінеральних вод, в ряді випадків унікальних", як зазначає у своєму дослідженні Б.Ф. Омецинський [10].

Потенціал джерел, свердловин мінеральних вод, що нараховуються в Карпатському регіоні, достатній для щорічного оздоровлення більш як 7,5 млн чоловік. Але на сьогоднішній день він використовується лише на 20%. В межах Карпатського регіону "зосереджена третина всього потенціалу України", як підтверджують М.П. Мальська і В.В. Худо [4]. Тут розташовано близько вісімсот джерел мінеральної води з лікувальними властивостями практично всіх бальнеологічних типів. Цілющий Прикарпатський озокерит і сприятливі умови для кліматолікування дають змогу розвивати мережі бальнеологічних курортів, пансіонатів, будинків і баз відпочинку, туристичних закладів [10; 14]. Основні джерела вод розміщені в гірській і передгірській частинах регіону, найбільші з яких розташовано у:

- Львівська область (25%): Трускавці, Моршині, Східниці, Скірніці, Смерічці, Верхньому Синьовидному;
- Закарпатська область (52%): Поляні, Сваляві, Рахові, Квасах, Синяку, Шаянах;
- Івано-Франківська область (12%): Старому Мізуні, Шешорах, Коршеві;

— Чернівецька область (11%): Брусниці, Селятині, Щербинцях.

Усі запаси вод Карпатського регіону мають лікувальні властивості. Мінеральні води регіону відносять практично до всіх варіантів їх основних груп. Природні можливості Карпатського регіону також забезпечуються великими запасами торфових лікувальних грязей, геологічні запаси яких становлять 1402 тис. м³. Поклади лікувальних грязей зосереджені в передгірській і рівнинній частинах регіону. Для пелоїдотерапії активно використовуються родовища Великого Любена, Немирова, Шкла, Черча, Костинців, Черешеньки. Найбільше родовище знаходиться в Моршині, запаси якого складають 239 тис. м³. Запаси лікувальних грязей у регіоні цілком забезпечують теперішні і майбутні потреби санаторно-курортних закладів, які працюють на їхніх базах [7; 10; 13].

Специфічним засобом, що використовується з лікувальною метою є озокерит. Озокерит — це дуже цінний оздоровчий ресурс. Володіючи низькою теплопровідністю і великою теплоємністю порівняно з лікувальними грязями, озокерит сприятливо діє на процес лікування. Озокерит — засіб багаторазового використання. Найбільше родовище озокериту в Україні є в місті Бориславі (Львівська область). Щорічно тут добувають сімсот тонн медичного озокериту, який у багатьох випадках заміняє лікувальні грязі. Запаси покладів за наявних обсягів видобутку забезпечать потреби лікування протягом 100 років. Важливе значення для ефективного функціонування санаторно-курортного бізнесу в Карпатському регіоні відіграє інфраструктурне забезпечення курортів краю. Щоб застосувати такі різноманітні природні ресурси для медичного туризму, слід розвивати курорти в Карпатському регіоні.

Закон України "Про курорти" визначає "курорт" як освоєну природну територію на землях оздоровчого призначення, що має природні лікувальні ресурси, необхідні для їх експлуатації будівлі та споруди з об'єктами інфраструктури [7]. Головною складовою інфраструктурного забезпечення розвитку курортної справи в регіоні є наявна матеріальна база, представлена санаторно-курортними закладами різного оздоровчого профілю. Домінуюче місце в регіоні за кількістю санаторно-курортних об'єктів займає Львівська область (51,5%), де розміщено 51 санаторій, 6 пансіонатів з лікуванням, 8 санаторіїв-профілакторіїв, 7 пансіонатів і 31 база відпочинку. Із загальної кількості санаторно-курортних закладів тривалого перебування в регіоні на Закарпатську область припадає 27,3%, Івано-Франківську область — 15,6%, Чернівецьку — 5,4%. Аналіз структури санаторно-курортних закладів Карпатського регіону та їх оптимального розміщення засвідчує, що в регіоні є тільки два будинки відпочинку, 6 дитячих санаторіїв, 9 пансіонатів відпочинку, 87 санаторіїв, 70 баз та інших закладів відпочинку. Згідно з нижченаведеними статистичними даними в таблиці 1 та на рисунку 1, можна зробити такі висновки, що з метою лікування або оздоровлення Україну відвідали в 2015 р. — 2% туристів від загальної кількості, в 2016 р. — 4%, а в 2017 р. — 3%. В інших європейських країнах цей показник сягає 8% [1; 13].

Розвиток реабілітаційних та спа-центрів є ще одним з перспективних напрямів розвитку медичного туризму в Карпатському регіоні. Такі центри є дуже популярні у іноземних і вітчизняних туристів та розташовані не тільки в курортних містах і територіях активного реабілітаційного відпочинку, а й на гірськолижних комплексах, спортивних об'єктах, готелях і базах відпочинку. Спа-центри Карпатського регіону пропонують, окрім саун, різноманітних масажів, підводних та циркулярних душів, вітамінних і безалкогольних барів, фізіотерапевтичних, гінекологічних, проктологічних та інших процедур, природну галотерапію (лікування по-

вітрян соляних печер), зокрема в Солотвино Закарпатської області, охолоджувальні ванни, аквапляжі, парафінотерапію та багато інших оздоровчих заходів [6, с. 101].

Природна схильність зазначених ресурсів, спеціалізована інфраструктура органічно доповнюються багатим арсеналом культурно-історичної спадщини краю. Карпатський регіон належить до найбагатших в Україні територій на пам'ятки історії та культури, найстаріші з яких розташовані в районі Дністра і Закарпаття. На території чотирьох областей узято під охорону понад шість тисяч пам'яток архітектури IX—XX ст., серед яких особливе місце займають споруди Львова, Жовкви, Підгірців, Галича, Ужгорода, Мукачевого, Хотина, Чернівців та інші. Присутність значного культурно-історичного потенціалу в Карпатському регіоні України та про його світове значення свідчать дерев'яна архітектура Карпат XIV—XIX ст., трипільські поселення на Дністрі, старослов'янські городища у Стільському, Пліснеську, Звенигороді, Василеві, Непоротові, Рухотині, залишки стародавнього Галича у Крилосі, руїни скельних фортець у Спасі, Уричі, Розгірче, Бубнищі.

З Карпатським регіоном пов'язані життя і діяльність таких видатних історичних постатей, як Данило Галицький, Ярослав Осмомисл, Іван Вишенський, Маркіян Шашкевич, Іван Франко, Соломія Крушельницька, Ольга Кобилянська та багато інших. Тут народилися, жили і працювали представники багатьох європейських культур. У цьому регіоні зберіглася дуже багата духовна культура — своєрідні звичаї і обряди, народні промисли, фольклор буковинців, бойків, лемків, гуцулів. Таким чином, поєднання великої кількості природних ресурсів і культурно-історичної спадщини дає відмінну характеристику, яка робить його привабливішим для туристичної діяльності, зумовлює широку спеціалізацію при виконанні рекреаційно-туристичної функції та створення оздоровчо-туристичних зон різного функціонального призначення. Окрім цього, особливістю розвитку медичного туризму є вигідне географічне та геополітичне положення регіону. Карпатський регіон лежить у центрі Європи, має кордони з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією (країни ЄС) і Молдовою, що сприяє формуванню в'їзних туристичних потоків, організації транскордонної співпраці у сфері рекреації і туризму, використанню зарубіжного досвіду сервісного обслуговування. Ще однією особливістю є порівняно висока екологічна безпека регіону. Карпатський регіон характеризується незначною забрудненістю внаслідок Чорнобильської катастрофи та діяльності промислових підприємств. За результатами досліджень, проведених Інститутом реформ, у регіоні найменше здійснюється викидів шкідливих речовин у повітря. Порівняно з іншими регіонами, природа Карпат зазнала менших втрат і в багатьох місцях зберегла свій первісний стан, а це дуже важливо для розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Важливою для розвитку оздоровлення і туризму є національно-етнографічна особливість регіону, яка проявляється у своєрідній культурі. Крім української, тут збереглись польська, угорська, словацька, румунська, молдавська, вірменська, єврейська, австрійська та інші культури. Багато мешканців регіону працюють за кордоном, а на лікування та оздоровлення повертаються в Україну.

Отже, етнічні зв'язки, подібність звичаїв, традицій, обрядів, відсутність міжнаціональних і міжрелігійних протиріч — усе це також сприяє формуванню туристичних потоків та активізує попит на медичні послуги в Карпатському регіоні. Разом з тим, Карпатський регіон ще далеко не використовує всі свої можливості для того, щоби зайняти лідируючі позиції в розвитку медичного та оздоровчого туризму, але тут на заваді стає недосконалість законодавчої бази. Економічний аналіз

Таблиця 2.

Загальна кількість туристів, які відвідали західний регіон по областях у період з 2015 по 2017 рр.				2015/ 2017	Кількість туристів, які відвідали західний регіон по областям у період з 2015 по 2017 рр. з метою оздоровлення					
Регіон	Роки				Роки					
	2015	2016	2017	%	2015	%	2016	%	2017	%
Закарпатська обл.	30922	40376	47685	54,0	618	2,0	1615	1,5	1431	3,0
Івано-Франківська обл.	65885	79973	73309	11,0	1318	2,0	3199	4,0	2199	2,9
Львівська обл.	112472	181827	175150	56,0	2249	1,9	7273	3,9	5255	3,0
Чернівецька обл.	15662	19415	20341	30,0	313	1,9	777	4,0	610	2,9

туристичного ринку показує, що основними виробниками туристичного продукту виступають туристичні фірми, тобто туристичні оператори і туристичні агенти, а споживачами цього продукту є особи, що бажають подорожувати, тобто туристи. Туристичні оператори і туристичні агенти, будучи основними суб'єктами туристичної діяльності, суттєво відрізняються між собою характером та обсягом господарської компетенції. Останню в теорії господарського права визначають як правосуб'єктність, або елемент господарської правосуб'єктності, зміст якого становлять господарські права та обов'язки, встановлені законодавством та установчими документами для суб'єктів господарського права певного виду [3; 8; 9]. Слід звернути увагу на те, що законодавець наділив туристичних операторів спеціальною правосуб'єктністю щодо повного циклу робіт з організації подорожей, починаючи від пошуку об'єктів, правового, матеріально-технічного забезпечення подорожі до організації заходів щодо просування та реалізації туристичного продукту від свого імені або через туристичного агента. Туроператор фактично виступає посередником між туристом та іншими контрагентами, які пропонують певні послуги, але виступає від свого імені.

Така особливість основних суб'єктів туристичної діяльності дала підставу для висновку, що туроператора слід вважати посередником першого рівня, який самостійно формує тури від свого імені, а туристичний агент — це посередник другого рівня, який не займається безпосередньо формуванням тури й не виступає від свого імені, а тільки його реалізує й просуває. Спеціальний правовий статус туроператорів полягає в тому, що згідно із Законами України "Про туризм" та "Про ліцензування видів господарської діяльності", а також Постановою Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 р. № 991 "Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності", туроператором може бути лише юридична особа, спеціальною умовою діяльності якої є наявність ліцензії на провадження туроператорської діяльності [9]. Таким чином, легітиміація туристичного оператора як суб'єкта господарської діяльності включає два обов'язкових елемента: державну реєстрацію в якості юридичної особи відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань" та отримання відповідної ліцензії.

Аналізуючи господарську діяльність туристичних операторів України у сфері медичного туризму взагалі та такого його виду, як лікувальний, зокрема, необхідно звернути увагу на характерні особливості формування туристичного продукту. Останній як обов'язкова компонента містить медичні послуги, які споживач (пацієнт) бажає отримати з метою задоволення його індивідуальних потреб у відновленні та (або) збереженні здоров'я. Саме ці потреби, які спричинені наявністю певного захворювання, визначають характер, обсяг та інші особливості медичних послуг, які туристичний оператор має включити до складу туристичного продукту. Зазначені особливості споживача послуг з лікувального туризму (пацієнта) здебільшого зумовлюють необхідність врахування під час формування

туристичного продукту особливих потреб у перевезенні, розміщенні, наявності певних знань у перекладача тощо. Очевидно, що туристичний оператор, оскільки не наділений спеціальною господарською компетенцією щодо провадження господарської діяльності з медичної практики, не має можливості самостійно сформулювати якісний туристичний продукт, який відповідатиме індивідуальним потребам споживача лікувального туризму.

У таблиці 2 наведено статистичні дані по Карпатському регіону [13], а також виділено кількість туристів, які відвідали регіон з метою оздоровчого туризму.

Так, у Закарпатській області у 2017 р. тільки 3,0% з загальної кількості туристів, які відвідали цей регіон скористалися саме медичним туризмом. Показники, наведені в таблиці 2, зовсім не втішні, враховуючи високий курортний потенціал цього регіону. Тому виникає потреба у залученні інших суб'єктів, наділених спеціальною господарською компетенцією щодо надання окремих видів медичних послуг, у тому числі діагностики споживача (пацієнта) туристичного продукту з лікувального туризму. Саме діагностика передуватиме подальшому направленню на лікування туриста як споживача спеціального туристичного продукту, пов'язаного з наданням медичних послуг. Доцільним є введення класифікації або атестації санаторно-лікувальних закладів, медичних і спа-центрів, що пропонують оздоровчі тури в Карпатський регіон. Ці заклади мають відповідати на першому етапі світовому рівню кваліфікації медперсоналу, а вже потім високому рівню сервісу. Важливим є створення інтернет-порталу, що об'єднає весь регіон з його можливостями і закладів ретельним описом методів лікування, конкретних медичних та санаторіїв, що пропонують ці специфічні послуги [2].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Туризм, як глобальне соціально-економічне явище, що функціонує в умовах жорсткої конкуренції, характеризується великою мірою схильності до інноваційних процесів, дотримання яких є основним чинником конкурентоспроможності туристичних фірм та організацій. Інновації цього напрямку слід розглядати як системні заходи, що мають якісну новизну і призводять до позитивних зрушень, забезпечують стійке функціонування і розвиток туристичної галузі в регіоні. Тому для подальшого розвитку медичного туризму в Україні необхідно створення сприятливого організаційно-правового і економічного середовища, формування конкурентоздатного та інноваційного вітчизняного медичного туристичного продукту, на основі використання природного і історико-культурного потенціалу Карпатського регіону. Проведений аналіз регіональних особливостей розвитку медичного туризму в Карпатському регіоні дає можливість виділити нові перспективи розвитку медичного туризму, пріоритетними видами якого є: оздоровчо-лікувальний туризм. Він може розвиватися більш активно на основі природних рекреаційних ресурсів — лікувальних мінеральних вод, лікувальних грязей, екологічно чистого навколишнього середовища.

Також не слід залишати поза увагою спа-туризм, в основі якого лежить оздоровлення за допомогою води. Окремо можна виділити спортивно-оздоровчий туризм, який базується на основі гірських і лісових ландшафтів, природних комплексів та гірських річок, об'єктів сільського, зеленого (екологічного) туризму. Першочерговим завданням розвитку медичного туризму в Карпатському регіоні є підвищення якості медичного обслуговування та ефективності курортного лікування, профілактична спрямованість і реабілітація для вдосконалення теоретичних основ курортології, а також впровадження у практику досягнень сучасної науки, підвищення професіоналізму кадрового персоналу, розроблення правового забезпечення та перетворення курортів і лікувально-оздоровчих територій у заповідні зони. Таким чином, для Карпатського регіону розвиток медичного туризму є не тільки джерелом постійного прибутку, а й можливість розвитку медичної сфери в регіоні.

Література:

1. Головне управління статистики у м. Києві [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/>
2. Косар Н.С. Дослідження розвитку туризму в Україні в умовах кризи [Електронний ресурс] // Н.С. Косар, Н.Є. Кузьо // Актуальні проблеми економіки. — 2016. — № 2. — С. 115—125. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2016_2_15
3. Лісничка О.М. Правове регулювання медичного туризму в Україні / О.М. Лісничка // Науковий вісник Херсонського державного університету. — 2017.
4. Мальська М.П., Бордун О.Ю. Медичний туризм: теорія та практика [навч. посіб.]. — ЦУЛ. — 2018. — 128 с.
5. Мельник А.О., Чаплич А.І. Перспективи розвитку вітчизняного туризму в умовах євроатлантичної інтеграції [Електронний ресурс] // А.О. Мельник, А.І. Чаплич. — Вісник Хмельницького національного університету № 1. — 2009. — Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_1/zmist.files/_18.pdf
6. Мельник А.О., Билініна В.Ю. Рекреаційний потенціал Карпатського регіону в аспекті розвитку медичного туризму // А.О. Мельник, В.Ю. Билініна. — Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні. — 2019. — С. 101—104.
7. Пестушко В.М. Український туризм у контексті глобалізації: сучасний стан і перспективи / В.М. Пестушко // Географія та основи економіки. — 2015.
8. Гарагонич О.В. Поняття та ознаки господарської компетенції // О.В. Гарагонич. — Порівняльно аналітичне право. — 2016. — № 3 — С. 93—96 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3_2016/26.pdf
9. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності" [Електронний ресурс]. — № 991. — 11.11.2015. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/248677042>.
10. Омецинский Б.Ф. Курортная отрасль Украины и перспективы её развития / Б.Ф. Омецинский // Український бальнеологічний журнал. — 2002. — № 4. — С. 7—11.
11. Сисоєнко І. Як медичний туризм може врятувати Україну // І. Сисоєнко. — Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/columns/2016/04/12/210925/>
12. Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму // М.П. Кляп, Ф.Ф. Шандор. — 2010.
13. Туристична діяльність в Україні. Статистичний збірник [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
14. Українська асоціація медичного туризму [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uamt.com.ua/UA/> (дата звернення — 05.12.2017).

References:

1. Main Department of Statistics in Kyiv (2018), "News of the tourism", available at: <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 10 Sept 2019).
2. Korsar, N.S. and Kuziyo, N.E. (2016), "Research of tourism development in Ukraine in crisis", Aktualni problem ekonomiki, vol. 2, pp.115-125, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2016_2_15 (Accessed 10 Sept 2019).
3. Lisnicha, O.M. (2017), "Legal Regulation of Medical Tourism in Ukraine", Naykovi visnik Khersonskogo derzav-nogo universitetu, vol. 3, no. 1, pp. 99—103.
4. Malska, M.P. and Bordyn, O.U. (2018), Medichnii turizm: teoriia i praktira [Medical Tourism: Theory and Practice], TSUL, Kyiv, Ukraine.
5. Melnyk, A.O. and Chaplich, A.I. (2009), "Prospects for the development of domestic tourism in the context of Euro-Atlantic integration", Visnik Khmel'nitskogo natsionalnogo universitetu, vol. 1, available at: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_1/zmist.files/_18.pdf (Accessed 10 Sept 2019).
6. Melnyk, A.O. and Bulinina, V.U. (2019), "Recreational potential of the Carpathian region in the aspect of development of medical tourism", Visnik Khmel'nitskogo natsionalnogo universitetu, vol. 1, pp. 101—104.
7. Pestushko, V.M. (2019), "Ukrainian Tourism in the Context of Globalization: Current State and Perspectives", Geografia i osnovi ekonomiki, vol. 7, pp. 257—265.
8. Garagonich, O.V. (2016) "Concepts and signs of economic competence", Porivnyalno analitiche pravo, vol. 3, pp. 93—96, available at: http://www.pap.in.ua/3_2016/26.pdf (Accessed 10 Sept 2019).
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "Approval of Licensing Minds of Conducting Dumb Activity", available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/248677042> (Accessed 10 Sept 2019).
10. Ometsinsky, B.F. (2002), "The resort industry of Ukraine and its development prospects", Ukrainian balneologichni gurnal, vol. 2, pp. 7—11.
11. Sisoenko, I. (2018), "How Medical Tourism Can Save Ukraine", available at: <https://life.pravda.com.ua/columns/2016/04/12/210925/> (Accessed 10 Sept 2019).
12. Klyap, M.P. and Shandor, V.F. (2010), "Modern types of tourism".
13. State Statistics Service of Ukraine (2018), "Tourist activity in Ukraine. Statistical collection", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 10 Sept 2019).
14. Ukrainian Association of Medical Tourism (2017), available at: <http://uamt.com.ua/UA/> (Accessed 10 Sept 2019).

Стаття надійшла до редакції 14.09.2019 р.

www.dy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

Видання включено до переліку
наукових фахових видань України
з ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

e-mail: ecomomy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73